

mens dichter bij het spel zijner onbewuste krachten, aan zichzelf overgelaten en buiten de samenleving drijvend op de stroom van zijn instincten. Het is diens leven, ontdaan van de rede, dat in Van Looy tot werkelijkheid zal worden, diens „tonto”¹, welke zijn denken beheerst, wanneer hij moe van het werken is en die hem de wijsheid als „van den kouwen grond” zal doen verachten, gelijk hij later, op een vraag naar zijn wijze van werken, zal antwoorden: „— Ik denk er niet veel over; ik gelóóf.” Een houding, die Van Looy niet alleen „eender-sterk en onwankelbaar-willend groot” heeft gemaakt, gelijk Kloos meende, maar die ook de aanleiding is geworden tot vele vooroordelen. In zijn angst, dat door het „gepraat” en de daaruit noodzakelijk voortvloeiende verdeeldheid in opvattingen, het argeloze, kinderlijk-directe, de eenvoud in de kunst verstikt zouden worden, vergat hij wel eens, dat zijn vrienden als kunstenaars ruimer, veelzijdiger en vooral warmer plachten te zijn dan in hun neergeschreven theorieën en opgewonden beweringen als revolutionairen, dat het wezen van hun streven onveranderd in de schoonheidsaandoening gezocht moest worden. En in plaats van er openlijk tegen in te gaan, onthield hij zich, hoewel innerlijk kritisch genoeg, van elke tegenactie, immers „critiek kost zoo verschrikkelijk veel tijd, en je weet niet in wat voor lamme dingen je er door komt, die de atmosfeer voor je eigen werk maar bederven.”

Hoe dit den in Italië, Spanje en Tanger rondzwervenden Johan-Van Looy tot een obsessie is geworden, vertelt het boek *Gekken*. Brieven van vrienden uit het vaderland ergerden hem, maakten hem achterdochtig en hij sneed ze af met een snauw: „Ik wil niet langer worden geplaagd, laat me met rust.” Doch toen ze werkelijk uitbleven, vreesde hij door zijn vrienden aan de kant van den vijand te zijn geplaatst: „— Als je een avond met kletsen met anderen doorbrengt, kan je even goed eens aan mij schrijven”, luidt het in een brief aan Kloos van 27 December 1886, terwijl Van Eeden, dien een soortgelijk verwijt bereikt moet hebben, zich met een klein, doch sprekend vermaan te weer stelt: „Het is niet goed van je, hoewel zeer verklaarbaar, dat je zoo aan vriendschap gaat twijfelen.” Maar Van Looy liet zich door zulke woorden niet tot rede brengen, hij werd er des te angstiger om in de moeilijkheden van eigen, onzeker bestaan: „O, de barre angst voor het leven voorgevoeld, van altijd allen tegen één.” En de jonge schilder, die zijn eigen weg nog maken, zijn eigen wereld nog veroveren moest, bekende aan een vriend niet zo heel bedroefd te zullen zijn, wanneer hij nu ijzer op hout hoorde tikken. Onder deze ban van levensweemoed en diepe ontmoediging, overvalt hem de nacht als een angstig belicht visioen, wanneer hij staat te dromen op de plecht van de Atlantic, het hem naar huis voerende schip, doch als de morgen daagt en het land in zicht komt, is hij zó